

A BUDAPESTI ÖNKÉNTES MENTŐ EGYESÜLET
KIADVÁNYAI.

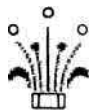
Igazgató-főorvos: Dr. Kovách Aladár, kir. tanácsos.

TITANIC és CARPATHIA.

ÍRTA

DR. LENGYEL ÁRPÁD, A CARPATHIA VOLT ORVOSA.

Felolvastatott a »Budapesti orvosi kaszinó« 1912. május 17-én
tartott rendkívüli ülésén.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG,

I mmár egy hónapja múlt, hogy megrázta a föld kerekiségét az a borzalmas hír, hogy a világ legnagyobb hajója a White Star társaság büszkesége, a tengerek királynője, a 45.000 tonnás Titanic — az elsülyedhetetlennek tartott Óceán-óriás — elsülyedt és száz, meg száz ember lelte halálát a tenger sós hullámai között. És bár ilyen hosszú idő telt el, még mindig nem tudja feledni az emberiség a katasztrófa irtozatosságát és a mai napig is háborzongató érzés fogja el az embert, ha rágondol annyi emberélet egyszerre való megsemmisülésére

Leírhatatlan érzés vett rajtam erőt, amint április 15-én, vasárnapról hétfőre virradó éjjel összes honfitársaim közül elsőnek értesültem a baleset híreről. Csak aki utazott tengeren, csak az tudja elképzelni, hogy milyen gondolatokat szül az ilyen hír az Óceán közepén, több napi távolságra a szárazföldtől, az elemek szeszélyére bízott ingó alkotmányon.

Sohasem fogom tudni elfelejteni azt a pillanatot, amidőn ébresztőm magából kikelve ro-

hant szobámba, hogy felkeltsen, s bár még akkor ő maga sem tudta, hogy miről van szó, viselkedésével elárulta, hogy valami nagy bal-
 esetet sejt Carpathia személyzetének éjjeli 1 óra
 tájban való mozgósításából. Az első pillanat-
 ban azt hittem, hogy talán — amint gyakran
 megesik — egy betegünkhöz hívnak, de alig-
 hogy hozzáfogtam az öltözéshez, már jön az
 angol orvos is hozzám és mondja: »Doctor
 a big thing Titanic is sinking. * Nem akartam
 elhinni, hogy ébren vagyok, s mintegy nyo-
 masztó, kellemetlen álmot, elakartam üzni a
 gondolatkörömből a hallottakat, de sajnos, nem
 tűnő álmokép, hanem keserves valóság volt az
 éjjeli híradás.

Hogy az elején kezdjem a történetet, el kell
 mondanom, hogy még New-Yorkban való tar-
 tózkodásunk alatt nagy hidegek voltak, és
 április 9-én, a Carpathia elindulása előtt két
 nappal havazott. 11-én pontban déli 12 órakor
 indultunk New-Yorkból s három napig, elte-
 kintve a hideg levegőtől, pompás útunk volt.
 14-én éppen a hideg miatt este korán lefeküd-
 tek utasaink, s midőn én, olasz kollegámmal
 ½12-kor nyugalomra tértem, már mindenki
 aludt. Szép, tiszta, csillagos volt az égboltozat,
 s a tenger síma és csendes. Amint felöltöztem,
 a tiszteknek kijelölt helyre siettem, ahol meg-
 tudtam, hogy egy 12 óra 35 perckor érkezett

Marconigramm sürgős segítséget kér az Atlanti Óceán északi szélesség $41^{\circ}46'$ és nyugati hosszúság $50^{\circ} 14'$ helyén süllyedőben lévő Titanic hajóóriás számára, amely most készült megtenni először útját az Óceánon túlra, az Újvilágba. A Carpathia személyzete több mint 300 ember ébren és készen várta már a kapitány parancsait. Hajónk ebben a időben 1.095 tengeri mértföldnyire volt New-Yorktól, az északi szélesség $41^{\circ}11'$ és a nyugati hosszúság $49^{\circ}09'$ alatt, tehát délkeletre és kb. 45—48 mfd.-nyire a jelzett helytől. Rostron A. H. a Carpathia parancsnoka tudunkra adta, hogy jéghegyek közelében vagyunk, s hogy a Titanic egy jéghegygyel ütközött össze, és ezért — bár nem hiszi, hogy komolyabb a veszedelem — visszafelé északnyugatra kell menni, hogy esetleg segítségére legyünk a veszélyben, néhány ezernyi embertársunknak.

Minket orvosokat, akik az angol és olasz orvossal együtt hárman voltunk, felkért, hogy minden lehető eshetőségre készüljünk el, mert — ha tényleg komoly a vészír — valószínűleg sok sebesültet kell majd orvosi segélyben részesítenünk.

Meg kell említenem, hogy éjféli 12 óráig Bisset nevű angol és Ráth Gusztáv magyar tiszt volt szolgálatban, kik már előzőleg látták a nagy messzeségben a jéghegyeket és

mutogatták azokat egymásnak, de különben is a szokásos mélységmérésnél, amellyel egyidejűleg a víz hőfokát is mérik, a víz szokatlan lehüléséből már előbb sejtették a jéghegyek közeledtét.

Az irányváltoztatott Carpathia 13 mértföldes átlagos sebességét a maximális 18 mértföldesre váltotta fel. Utasaink, akik a fedélközi utasokkal együtt körülbelül 1.100-an voltak, nyugodtan aludtak és mit sem tudtak arról, hogy mi van készülóban.

Egyesek, akik az alkalmazottak mozgolására mégis felébredtek, azt hitték, hogy gyakorlat van, mert a Cunard hajókon hetenként egyszer a mentőcsónakokhoz gyűl össze a személyzet, hogy megismerje helyét a veszély idején. Az orvosok elosztása úgy történt, hogy az első osztály étkező termében az angol orvos, a második osztályban az olasz orvos nyert elhelyezést és én a fedélközön levő orvosi rendelőszobába voltam rendelve; s minthogy ott van a legalacsonyabb feljáró, a fedélköz ajtajain emeltük be később a menekültéket, akiket azután én osztályoztam s szabtam meg további tartózkodó helyüket. Mindhárom orvosi állomáson kikészítettük a gyógyszerárunkban bőven levő csillapító és izgató szereket, nemkülönben kötszereket és műszereket. Ugyancsak felszereltünk néhány hordágyat és a töré-

sek ellátásához szükséges síneket készítettük elő. Elláttuk magunkat a rendelkezésünkre bízott cognaccal, whiskyvel és már javában főzték a konyhákban a teát, kávé t több hektoliternyi mennyiségben s a nagymennyiségű egyéb ételneműeket.

Üres lévén véletlenül, a fertőző beteg kórházunk, odavitettük át betegeinket és az így nyert két kórterem 32 ágygyal teljesen felszerelve, készen állott a betegek befogadására. A raktárakból rengeteg takarót hoztak fel és hozzáfogtak azok melegítéséhez, mert arra is elkészültünk, hogy tekintettel a késő éjjeli időre, komoly baj esetén esetleg hiányos öltözetben fogunk találni utasokat, vagy egyesekről le kell vetnünk a nedves ruhákat, s mindezeknek szükségük lesz meleg takarókra. Később persze bebizonyult, hogy ez a gondoskodás nem volt hiábavaló. A központi fűtés is rögtön üzembe helyeztetett, minden helyiségben és a hajó legfelső fedélzetén két óriási sterilizáló készülék azonnal rendbehozott; A betegápolással foglalkozó stewardok egyrésze a rendelőszobába, más részük a kórterembe, s az egyes orvosok mellé rendeltettek.

Mikor az orvosi funkciót illető előkészületekkel végeztünk, a fedélzetre siettem és láttam, hogy akkorra már reflektorokkal fényesen ki volt világítva a hajónk, s a matrózok a mentő-

csónakok kifeléfordításával foglalkoznak, hogy szükség esetén késedelem nélkül, azokat használatba lehessen venni, továbbá kinyitották a fedélközre vezető oldalajtókat, kötélletrákat eresztettek le és csigákat erősítettek a feljáróhoz. Éjjel két óra felé, amikor már gondoltuk, hogy a baleset helyének látókörébe jutunk, állandóan rakétákat süttöttek el a hajóhadról, hogy a menekülők már messziről láthassák a segély közeledtét. Akkor már az én ezirányban gyakorlatlan szememmel is kivettem a minden oldalról a csillagok világánál kékesen fénylő jéghegyeket, melyek között a Carpathia kettőzött őrei és éber kapitánya és tisztjei dacára nem kis veszély közepette úszott a neki szokatlan sebességgel. Valóban bámulatraméltó ügyességgel és körültekintéssel és minden legaprólékosabb részletre kiterjeszkedő figyelemmel intézte parancsnokunk a mentés előkészületeit, minden eshetőségre számított, dacára annak, hogy maga sem hitt a veszedelem nagyságában s tisztjeink valamennyien mondták, hogy nem lesz nagy baj, de a mentőjelre mégis kötelességünk menni és mindent előkészíteni.

Két óra után a hajó jobboldalán felvillanó kék fényt lehetett látni, erről később megtudtam, hogy csak ebben az egyetlen csónakban rendelkeztek a megmentendők magnézia-

fénnyel. Nem sokkal később több apró lámpa csillogott szerteszét a sima víz tükrén s akkor már mindenki tisztában volt azzal, hogy valóban végzetes volt a veszély, amely a Titanicot érte és rettegéssel gondoltunk arra, hogy mennyi emberélet pusztulhatott el, mert a Carpathiánál több mint háromszor akkora hajón jóval több lelket sejtettünk s azzal is tisztában voltunk, hogy}r oly rövid idő alatt szinte lehetetlen valamennyi mentőcsónakot a használatra alkalmassá tenni. Három óra is elmúlt már, midőn beértük az első csónakot, amelyben körülbelül 25-en voltak és szorongva vártuk tőlük a hirt a többiek sorsáról. Kötelet dobtak le nekik hajónkról s úgy húzták magukat annak segítségével a feljárónkhoz, amidőn velő-kig ható sírás és nyöszörgés hallatszott fel. Hankinson, a vezető tisztünk bátorította őket, hogy egyenként jöjjenek fel a lebocsátott létrán s egy matrózunk macskaszerű ügyességgel kúszott le hozzájuk, hogy segítségükre legyen. Azonban a csónakban ülők sehogysem tudtak a többszörös kísérlet dacára a hidegtől megdermedt tagjaikkal felmászni és ezért egyenként kellett őket felhúzni csigákon a mi biztosabb talajt nyújtó hajónkra. A csónakokban levők, legtöbbször nők és gyermekek, legtöbbször mentő-öv volt. Utóbb megtudtam, hogy csak annyi férfit engedtek a mentő-

csónakokba, amennyi elég volt annak vezetéséhez. Előbb a gyermekeket húzták fel csigán lebocsátott vászonzsákokban, hogy ne kelljen őket féltetni a kibukástól s aztán a nőket kötelesen leeresztett, hintához hasonló pádon és legutóbb a férfiakat. Egyenként húzták föl valamennyit s amint felértek, levagdostuk róluk a mentőöveket s aztán mindenki először a feljáró melletti rendelőszobába jött és miután meleg itallal, takaróval szolgáltunk, az illetőket — ha sérülésük nem volt — a nekik megfelelő osztályba vezették. A sebesülteket ideiglenesen ellátva, azonnal hordágyon a kórterembe szállították, ahol nemsokára részeseültek végleges orvosi kezelésben. Könnyekre fakasztott mindenkit a menekültek jajgatása, mert amint hajónkra jutottak és kissé felésméltek, újból kitört belőlük a mérhetetlen fájdalom megnyilvánulása. Ki a gyermekeit, ki a szüleit, ki pedig az életetpárját kereste. Rettenetes volt nézni ezeket az embereket, az aszszonyok sikoltoztak, majd mikor vigasztaló szóval szóltam hozzájuk, nyakamba borultak s sokszor alig tudtam görcsösen kapaszkodó karjaikból kiszabadulni. Még rettenetesebb volt azonban hallgatni a férfiak borzalmas jajgatását, amelyre a derék angol népnek csak e két szóból álló vigasztalása volt: »Be Englishman« — »légy angol« — és a részvételjés váll-

veregetés. Az egyes családtagok szétszórva érkeztek a különböző csónakokban s csak jóval később találtak egymásra.

Egy fiatal nő, kék kalapos kis babáját kereste zokogva, már akkor tudta, hogy férje odaveszett és csak egyetlen gyermekéért sikongott, egymásután több gyermeket küldtem hozzá, míg végre a negyedikben felismerte a magáét, akit zokogva ölelt keblére. Egyik mentőcsónakban csak nők voltak, mert ők vállalkoztak annak vezetésére. Csupa előkelő uriasszony volt benne és többek férfinadrágba öltöztek, mert arra számítottak, hogyha esetleg uszniok kell, a férfi-nadrág alkalmasabb erre a műveletre a ma divatos szűk szoknyánál. Sok nő estélyi toiletteben volt és az urak közül néhányan smokingban. Többek között smokingosan menekült Ismay is, a White Star elnökigazgatója. Sokan hálóköntösben voltak, minden felső ruha nélkül s egyeseknek niég cipőjét sem volt ideje felhúzni. Egy Daniels nevű fiatal bankár, ki egy összeszakadt piros hálókabátban menekült, folyton azt hangoztatta, hogy ő maga is orvos s természetes, hogy kollegámat nem akartam ruha nélkül hagyni s odaadtam neki a magamét s midőn másnap szóltam hozzá, nem tudott rá visszaemlékezni, hogy — valószínűleg delíriumában — hamis foglalkozást mondott

nekem. Részint a tolongás, részint az ugrás következtében sokan sérültek meg, úgy, hogy csakhamar megtelt két kórtermünk zúzódásokat és töréseket szenvedőkkel. A ruhátlanokat is kénytelenek voltunk meleg takaróba burkolva, ideiglenesen a hajókórházban elhelyezni. Néhány csónakban a bent ülők térdig vízben voltak, mert a lebocsátáskor meglehetősen sok víz került a csónakokba. Öt ember, kik előbb részben egy jégszigetre ugrottak, úszva menekültek és nem messze hajónktól emelték be őket az egyes csónakokba. Volt olyan, aki 3—4 órát úszott a jéghideg vízben. Ezek között volt a Titanic II. Marconi-tisztje és két elsőosztályú utas. Egy matrózt, akit szintén a vízből emeltek be egy csónakba, halottként húzták fel és csak később konstatálhattam, hogy életben van és már az nap délután oly jóra fordult állapota, hogy csak fáradtságról panaszkodott. Alig győztük a sok munkát és vigasztalást. Legutoljára a Titanic négy fiatal tisztje került fel hozzánk; ők ugyanis különböző csónakokat vezettek és bevárták valamennyi menekültet. Megelőzőleg négy halottat emeltek be hajónkba a csónakokból. Csak felületesen szemlélhettem meg őket, dacára, hogy éreztem a felelősség súlyát, mert tudtam, hogy csak néhány óra kérdése azok visszacsülyesztése az örök mélységbe. Egy halott

arccal a csónak fenekén levő vízbe volt fordulva, ez tehát abba fulladt. Egyiken sem láttam külső sérülést, tehát vagy a kihülés volt haláluk oka, vagy az agyonnyomatás, de lehet, hogy a szív vagy általános ideghűdés következtében pusztultak el a szerencsétlenek. Délelőtt 10 óra lehetett, mikor minden menekült feljutott a mi úszó szállodánkba. Utasaink természetesen időközben felébredtek s meghatottan szemlélték az életmentő munkát. Mint utóbb halottam, voltak olyanok a mi első osztályú utasaink között, akik indignálódtak, hogy miért eresztenek fel közéjük annyi fedélközi utast s csak mikor megtudták, hogy azok bizony náluknál is jobbmódú menekültek, igyekeztek őket nehéz sorsukban vigasztalni. A fedélközi utasok, körülbelül 800 személy, felerészben magyarok, felerészben olaszok, természetesen korábban felébredtek és nyugodtan túrték, hogy őket elzárták a közlekedés elől és még az sem okozott semmi izgalmat, hogy élelmet először csak késő délután kaphattak. Természetesen előbb megnyugtattam, majd felvilágosítottam őket arról, hogy milyen munkát végeztünk és sírva s imádkozva álldogáltak ajtójuk vasrácsánál. A tiszték a kapitánytól kezdve valamennyien, hasonlóképen a férfiutasok jórésze a menekültek rendelkezésére bocsátották kabinjaikat és ugyanúgy a mi

alkalmazottaink a Titanic megfelelő alkalmazottjainak adták át fekvőhelyeiket. Az én kabinomat négy nő foglalta el s naponta adtak nekem félóra időt a kabinban magam rendbehozatalára. Összesen 16 csónakból vettünk fel menekülteket és a csónakok közül — mint-hogy több hely nem volt — 13-at vittünk magunkkal New-Yorkba. Amikor világos lett, láttam az elsülyedt hajóóriás helyét; néhány száz lányira tőlünk hosszú területen a szép kék színű víz piszkos barnásra festődött, amelyen úszkáló székek és faalkatrészek jelezték a pusztulás színhelyét. Gyorsan múló síremléke volt a körülbelül 1600 ember tetemének.

Odavesztek a Titanic orvosai is, bár mint mondják, a fiatalabbnak felajánlották a menekülést, de ő azt nem fogadta el. Csodálatos, hogy bár mentőövekkel voltak ellátva a Titanic utasai, úszó embereket vagy hullákat nem láttunk, pedig mi a sülyedés helyének közelében voltunk, ahonnan a mentőcsónakok különböző irányban mentek szét és csak hajónk fénye vonzotta őket ismét vissza a kiindulásuk helyére.

Ugvancsak láttam a hatalmas kétszcúsú jéghegyet, amely okozója volt a szerencsétlenségnek. Magasan emelkedett ki a vízből, s minthogy a Titanic menekültjei azt mondják, hogy a Titanic fedélzete fölé még magasan kiemelkedett, ebből következtetve feltehető,

hogy legalább tíz emeletnyi magasságú volt. A csónakok egyikén vitorlát is feszítettek ki, s láttunk még két üres csónakot, amelyeket otthagytunk a vízen. Magából az elsülyedt hajóból mi már semmit sem láttunk, ami könnyen érthető, minthogy a térkép szerint az illető helyen 3.600 méter a tenger mélysége és a sülyedés alig tartott tovább két óránál.

Összesen 705-en menekültek meg.

Amint elkészültünk a mentési munkával, a kórházba szállítottak osztályozásához és pontosabb ellátásához láttunk. 42-en sebesültek meg. Legtöbben a bokaízületben szenvedtek kisebb-nagyobb zúzódásokat, volt azonban több lábtörés és egy felkartörés is. Orvosi szempontból érdekes, hogy bár oly sok ember hiányos öltözetben volt kitéve a nagy hidegnek, mindazonáltal úgynevezett meghűléses betegség egy sem fordult elő. Minthogy a két kórtermünkben csak szükség esetén van 32 hely, több ágyban kettesével aludtak, addig, amíg részükre a fedélközön levő női kabinokban helyet nem csináltak. Azonban nemcsak a szemellátható sérülésekkel bírók voltak betegek, hanem sokkal többen olyanok, akiket a súlyos idegrázkódtatás tett beteggé. Voltak nők, akik egyik ájulásból a másikba estek, egyesek görcsökből fetrengtek, némelyek síró-

és nevetőgörcsöket kaptak és igen sokan félrebeszéltek. Nagyon sok tünet a különböző nemzetiségi utasoknál; a köztük és köztem levő nyelvi akadály miatt kerülte el figyelmet; meg vagyok róla győződve, hogy bizonyára sokan lesznek olyanok, akiknek egész életére ki fog hatni ez az esemény. Megisméltódtak a tömeghisztéria esetei. Nagyon sok esetben beállott korai menstruáció.

Az életükön kívül minden egyebet nélkülöző nőknek jogunkban volt mindent odaadni, amivel a Carpathia rendelkezett. Uyeténformán felhasználták a különböző hajófehérműket öltözékül és takaróinkból is varrtak nekik a mi hölgyeink ruhákat és ki-ki odaadta felesleges holmiját, hogy segítsen azok nyomorúságán és a Titanic előkelő utasai mély hálával elégedtek meg azzal, amit fölöslegünkből mi nyújthattunk nekik.

Már esteledni kezdett, mikor kissé megpihenhettünk. A Titanic mentőcsónakjaiból felvett négy halottat — miután a hajó egyik megmenekült tisztje agnoscálta őket — tengerész szokás szerint vászonba varrva, vasnehezékekkel ellátva, egyenként sülyesztették a tengerbe. Előírás szerint ilyenkor megáll egy pillanatra a hajócsavar, de azért a hajó alig változó gyorsasággal folytatja útját, váltokozva kongatják a hajóhídi és árbóckosári

harangokat és a fedélzetről kalapleemelve nézik a szomorú jelenetet, midőn az utasok között levő papok egyike búcsúztatja az egyenként lesülyesztett halottakat. Öt pap is volt a hajónkon, akik stentiszteletet rendeztek és utóbb gyóntatták és vigasztalták az utasokat. Még aznap délután megkezdődött a menekültek összeírása. Sokan csak órák múltán találták meg hozzátartozójukat, legtöbben azonban azok eltűnése felett keseregtek. Két csecsemő dajkáival, szülők nélkül maradt, hasonlóképp egy kétéves francia kislány és két cseh gyermek, akik a sírástól beszélni sem tudtak, és a soknyelvű tolmácsok csak másnap tudták felfedezni nemzetiségüket. Egy svéd asszony két leányával, akik közül az egyik még a' Titanicon lett tüdőgyuladással halálos beteg, menekült meg és még három gyermekét férjével együtt elvesztette. Baxterné nevű montreali kanadai urinő Párisban nőbaja miatt operáltatta magát és leányával, 23 éves fiával műtét után két nappal hajóra szállt. Siralmas állapotban menekült meg leányával, de fia odaveszett. Ő ugyanis a jéghegygyei való összeütközés után felment Smith kapitányhoz, aki megnyugtatta, hogy csak térjen vissza kabinjába és fekdjön le és később már nem volt ideje menekülésre.

Különben a menekültek legnagyobb része

abban a tudatban volt, hogy csak ideiglenesen szállnak a mentőcsónakokba s amint a Titanic sérülését rendbehozzák, ismét vissza fognak arra menni.

Sokan utóbb kérdezték tőlem, hogy vajjon nem volt-e a menekültek között férfi, aki, hogy megmenekülhessen, női ruhába öltözött és tényleg emlékeztem egy fiatal emberre, aki szoknyában járt; persze nem gondoltam, hogy ez számításból történt, hanem hogy a nagy sietségben nem volt más ruhanernű, amit az illető magára kaphatott volna. Ugyancsak igaz a két chinai históriája, akik a mentőcsónak padja alatt húzódtak meg és úgy menekültek és még az is feltűnt, hogy csak ezek egyikének volt egy kis csomagja. Rengeteg apró részletet írnak le állítólagos szemtanuk, amelyeknek csak kis százaléka igaz. Különösen legendabeli alakká nőtte ki magát a csodaszépnek emlegetett Astorné, aki halomszámra szórta a pénzt, pedig szegény a ruháján kívül, ami rajta volt, semmit sem hozott magával és állandóan feküdt s csak közvetlen New-Yorkba érkezésünk előtt hagyta el néhány percre szobáját. Többek között itt van kezemben egy vidéki lapszemelvény, amelyben a Carpathiának egy merész képzeletű utasnője így írja le a mentés részleteit:

„a Carpathia derék orvosa, Lengyel dr. csónakba szállt és a vízben evickélők megmentésére sietett. A mentőcsónak hosszú, vaskampós rúddal volt ellátva és ezzel húzták oda a matrózok az úszó testeket Lengyel dr.-hoz. Szomorú látvány volt az, mikor egy-egy odahúzott emberi testet Lengyel dr. visszadobott a vízbe: *Megfagyott!*

Ő volt természetesen az egyetlen a Carpathia utasai között, aki látta a Titanicot is még elsüllyedése közben. Szeri-száma sincs a sok képzelt históriának, amelyeket még New-Yorkban is rendkívül mohón és jó áron vettek meg a riporterek. A Carpathia egy élelmes pincére percről-percre rajzolta le a Titanic elsüllyedését, saját képzelete szerint s e rajzot közölték a világ összes nagyobb illusztrált lapjai és e csak fantázia szülöttjét 500 dollárért vette meg a New-York Herald Ugyancsak rendkívül drágán fizették meg a később arangirozott fényképfelvételeket és a Carpathia fedélzetén levő festő jéghegyfestményeinek fotográfiáját.

A mentési akció után körülbelül 10 óra tájban nemsokára két hajóval is találkoztunk, amelyek szintén a Titanic utasait keresték. Egészen közel jöttek hozzánk, úgy, hogy a hajó karjelzőjével adhatták parancsnokunk tud-

tára, hogy ők már nem találtak senkit a szerencsétlenül járt utasok közül. Az egyik hajó a francia Kalifornia, a másik az orosz Brúma volt. Délután mégis, hogy reményt csepegtessenek a károsultakba, az a hír terjedt el, hogy a Kalifornia több menekültet szállít és sokan voltak abban a hitben, hogy szeretteik talán megmenekültek.

A mi utasaink mindent elkövettek a szerencsétlenek vigasztalására. Különösen vigasztalan volt három fiatal asszonyka, akik — nászúton lévén — férjüket veszítették el. Ezek között volt egy szájalomraméltó, 16 éves spanyol asszony és egy feltűnő szép francia hölgy, aki valahányszor engem meglátott, ismét jajgatásba tört ki, mert, mint másoktól hallottam, alakom emlékeztette őt mindössze 19 éves, hullámsirba veszett férjére.

Három és fél napig tartott utunk visszafelé New-Yorkba. Rendkívül szomorú út volt! Naponta ismétlődtek az idegrendszerükben súlyosan érintett nők rohamai s hogy mindenkiket el tudtunk látni gyógyszerrel, csak annak tulajdonítható, hogy a Cunard-társaság minden előírt gyógyszer ötszörösét tartja raktáron. Óriási mennyiségű bróm, chloral, aether, morphin, coffein, phenacetin és aspirin fogyott el, eltekintve a többi gyógyszerek nagy tömegeitől.

Amint elhagytuk a szerencsétlenség színhelyét, először egy óriási jégmezőt kerültünk meg, ennek nagyságát kapitányom 18 mértföld hosszúnak és legalább 5 mértföld szélességűnek becsülte. Körülbelül 3 óra hosszat tartott, amíg kijutottunk a jéghegyek zónájából és ekkor a keletkezett meleg déli szél a jéghideg vizet párologtatni kezdte, mire sűrű köd ereszkedett a víz színe fölé, ami még kedvetlenebbé tette a hangulatot. Szomorúan búgott hajónk kürtje félpercenként, hogy a ködben nem látható, velünk esetleg szembejövő hajót figyelmezzé tegye hangjával. A szerencsétlenséget követő éjjel még nagy vihar is volt, amely alaposan lóbálta a Carpathiát és nem kis dolgot adott az amúgy is nagyon megrémült utasok megnyugtatósa.

A szalon-, könyvtár-, ebédlő- és dohányzószobák mind hálóhelyiségül szolgáltak. Mi, a hajó tisztikarához tartozók, ruhástul aludtunk néhány órát a kabinokon kívül.

A megmentettek közül kétszázegynehány a Titanic személyzetéhez tartozott, ezek egy része azonban nálunk is teljesített szolgálatot. Az elsüllyedt hajó második marconistája járnai sem tudott, mert ugrás közben súlyos zúzódásokat szenvedett s így két ember vitte föl a mi Marconi-szobánkba, hogy halálra fáradt emberünket kiségtse.

Nagyon sok távirat nem jutott el rendeltési helyére, ami nem csoda, mert a drótnélküli távíró egyszerre csak egygyel lehet kontaktusban. Néhány szót kell még mondanom a drótnélküli távíróról. Ez tulajdonképpen hosszabb-rövidebb csengőhangok és közökből álló telefon, mert nem írja le a távirat szövegét, hanem a Marconi-tiszt csak hallása után veszi fel az egyes betűjeleket és azokból rakja össze a szavakat. Az elküldött távirat nagy feszültségű villamos áramból időnként elbocsájtott elektromos hullámokból áll, amelyek a tér minden irányában terjednek és nemcsak egy bizonyos készülék, hanem minden készülék felfoghatja a sürgönyt, de csak az reagál rá, aki az illető útvonalon van, vagy veszély esetén, aki a vész helyének közelében tartózkodik. Pusztá véletlen az is, hogy a Carpathia marconistája ébren volt és felvehette kollegájának kétségbeesett veszélyt jelző hírét.

A marconisták többnyire igen fiatal emberek és útközben mindig keresnek társaságot és hosszabb ideig el szoktak beszélgetni egymással. Eddig ezt a távírókat kisebb jelentőségű üzenetekre használták a partok közelében, vagy megrendelésre, vagy pedig kölcsönös üdvözlésekre. Ez volt az első alkalom arra, hogy Marconi-távíróval vészjelet adtak és hogy ennek segítségével az éj sötétjében siethetett

a Carpathia az Óceán közepén bajbajutott Titanic segítségére. Gibraltárban hallottuk, hogy a Frankfurt nevű német hajó is megkapta a vészírt, azonban nem hitt annak komolyságában s bár közelebb volt a Titanichoz, mint a Carpathia, tovább fofytatta útját megállás nélkül Európa felé.

Hajónk személyzete óriás munkát végzett, hiszen az Óceán közepén 70ő utast kaptunk váratlanul és mégis elegendő, sőt bő volt az élelmezés. Először mindig a menekültek kaptak élelmet és csak azután a mi utasaink, legvégül a személyzet. Annyi élelem volt a hajón, hogy még néhány óra elegendő, több ezer ember számára, s ennél fogva a menekültekkel való megérkezésünkkor New-Yorkban nem is szereztünk be élelmet, csak szenet, gyógy- és kötszereket s tiszta fehérneműt.

18-án délután türelmetlenül vártuk a partra érkezést. Dacára a rossz időnek, majdnem mindenki a fedélzeten tartózkodott s nagy volt az öröm, mikor a New-Yorktól 26 mért-földnyire horgonyzó Ambrózia világító hajóhoz érkeztünk, ahol a pilótát, a hajót vizsgáló orvost s az élénk hozott postát veszik fel a hajóra. Ekkorra már a keletkező eső elmosta a ködöt. Esti 7 óra volt, egész sereg hajó várakozott reánk, amelyeket a new-yorki lapok tudósítói béreltek. Mindegyiken hatalmas táblák

jelezték az illető lap címét. Kürtjelekkel üdvözöltek minket és kérték a hajóba való bebocsátatásukat, amit a kapitány megtagadott. Mégis a Hearst-féle lapok tudósítója azon ürügyei, hogy postát hoz, bejutott a mozgásban lévő hajóra, de nem molesztálhatta az utasokat, mert a kapitány azonnal magához vezettette. Minthogy esteledett, revolveres fotografáló készülékeket, úgynevezett snapshotokat sütöttek el egymásután és egész a dockba való érkezésünkig folyton követtek a lap-tudósítók és a fotográfusok hajói. 9 óra után értünk be a dockba, amelyet villamos fényár világított meg és hatalmas villamos betűkből világított a „Cunard” név. A docképiilet Hudson folyó felé néző terraszán rengeteg ember várt, örömujjongásban törtek ki megérkezésünkkor. A várócsarnok telve volt újságírókkal és lesték a hajóról kijövőket. A kiszálláskor megisméltődtek azok a jelenetek, amelyek a megmenekülés alkalmával játszódtak le hajónkon. De most nemcsak az érkezők, hanem a várakozó rokonok is jajveszékéltek és keresték hozzátartozóikat. Teljes számban vonultak ki a docképületbe a new-yorki kórházak mentő-ambulanciái és sok munkájuk volt nemcsak azokkal, akik már nálunk voltak betegek, hanem az újonnan rosszullettekkel is. Igen sok zavart és kellemetlenséget szült az

is, hogy a Carpathiával megmenekültek nevei a 18-iki lapokban mint holtaké szerepeltek és már a világító hajóról kapott postával érkezett lapokban az illetők maguk olvashatták neveiket halottakként emlegetve.

Még megérkezésünk előtt alakult a Titanic elsőosztályú utasaiból egy bizottság, amely egy néhány ezer dollárt gyűjtött össze, részben az egész szegényen maradt megmentetteknek, részben a Carpathia agyondolgozott személyzetének. A saját lábukon távozóik után elfojtott sirás és nyöszörgés közben szállították ki hajónkból a betegeket, akik között volt az utolsó napon észrevett két kanyarós gyermek. Ezek még Európából hozták betegségüket, minthogy hajónkon előzőleg kanyaró még nem volt. Bár alapos fertőtlenítést végeztettünk, mégis visszafelé való utunkban ezen esettől a tizedik napra megbetegedett kanyaróban még egy kis gyermek, aki, minthogy időközben nem szálltak ki, csak a Titanic megmenekült beteg gyermekeitől kaphatta a bajt.

Késő éjjel volt, mire csend lett hajónk körül s annak személyzete végre nyugodtabban alhatott. Másnap, 19-én 4 órára tüzetett ki az indulás ideje. Az összes lapok telve voltak hajónk dicséretével s az előkelőségek tömege jött látogatni a Carpathiát, amelyet előzőnlött az újságírók és fotográfusok serege.

A szerencsétlenség hatása következtében sok utas kiszállott New-Yorkban és többek között tíz magyar család mondott le végleg az ó-hazába való visszatérés szándékáról. Viszont annyira híres lett a Carpathia, hogy több előkelő utas vásárolt jegyet annak újból megkezdett útjára

4 órakor pontosan indultunk sok ezrenyi ember hurrá! kiáltása kísért s amíg csak a Hudson folyóból ki nem jöttünk a nyílt tengerre, a rengeteg számú helyi hajókat megtöltő közönség üdvkiáltásai hangzottak fel hozzánk búcsúzóul. Minden közeledő hajó — a hadihajókat sem véve ki — előre üdvözölte a Carpathiát hármás kürtjellel. Visszafelé való utunk első vasárnapján a kapitány által tartott anglikán istentiszteleten vallotta be Rostron parancsnok nyilvánosan, hogy mily veszélyben forgott hajónk, és könnyes szemekkel mondotta a mély vallásos érzelmű ember, hogy érezte, hogy mennie kell a jéghegyek közé és siker fogja koronázni tettét s ezért merte megkockáztatni annyi lélek épségét.

Sokat vitatkoznak és tárgyalnak a katasztrófa közvetlen okáról, de biztosat megállapítani még nem sikerült. Sokan a mentőcsónakok elégtelenségét emlegetik, mások azok primitív voltát. Tény az, hogy szinte lehetetlen

annyi mentőcsónakot vinni, amennyi elegendő valamennyi utas elhelyezésére. És ha már annyi csónakot helyeznek is el, lehetetlen azokat használatra alkalmas állapotba helyezni. A mentőcsónakok ugyanis több sorban vannak a legfelső fedélzeten és ezek közül a külsők csigákon függnek. A lebocsátás előtt ezeket kifelé kell fordítani, ami már magában is nagy munkával jár. A belső csónakokat pedig később lehet csak a csigákra erősíteni és azután kifelé fordítva leereszteni. Erre azonban nagy baj esetén nem kerül a sor, mert addigra, mire ezzel elkészülnének, a hajó elsüllyed. Ez alkalommal a Titanicon levő bőrvászonból összerakható csónakokat részben nem tudták összeállítani s amelyeket összeállítottak, azokba nem mertek az utasok helyet foglalni.

Bámulatos haladás tapasztalható a hajók építése és berendezésüknek tökéletessége tekintetében, de a mentőalkalmatosságukat illetőleg még igen sok megfejteni való van hátra, mert alig van valami haladás a mentőcsónakok elrendezését és felszerelését illetőleg.

Rostron kapitánytól nem hallani semmiféle elítélő szót, mindössze azt mondta,, hogy már 8 éve nem látott ezen a vonalon jéghegyet, és ilyen nagy mennyiségű jéghegyet és jég-szigetet csak 60 évvel ezelőtt hozott le a víz árja az északi jeges Óceánból. S meggyőző-

déssel említette, hogy nem sülyedt volna el akkor sem a Titanic, ha orrával direkt neki ront a jéghegynek; a végzetes kimenetelt az okozta, hogy oldalt történt az összeütközés és megrepedvén a hajó egyik oldala, részben az ott benyomult víz, részben az egyenlőtlen nyomás következtében beállott kazánrobbanás pecsételte meg a hajó sorsát. Nem beszélt a személyzet vagy a kapitány hibájáról, a társaságok eszeveszett versengéséről a sebességet illetően, sem az emberi hiúságról vagy pénzvágáról, amely talán mind szerepet játszott a nagy katasztrófa előidézésében.

Marconival kell végezni, akinek lángelméje szülte a dróttalan távirót, a tengeri utasok egyetlen reményét, amely veszély idején odavonzza a segítséget az arra szorulóknak. Az ő szikrája az, amely bevilágítja az Óceánt és annak utasai általa érzik, hogy nincsenek végleg elzárva a külvilágtól.